

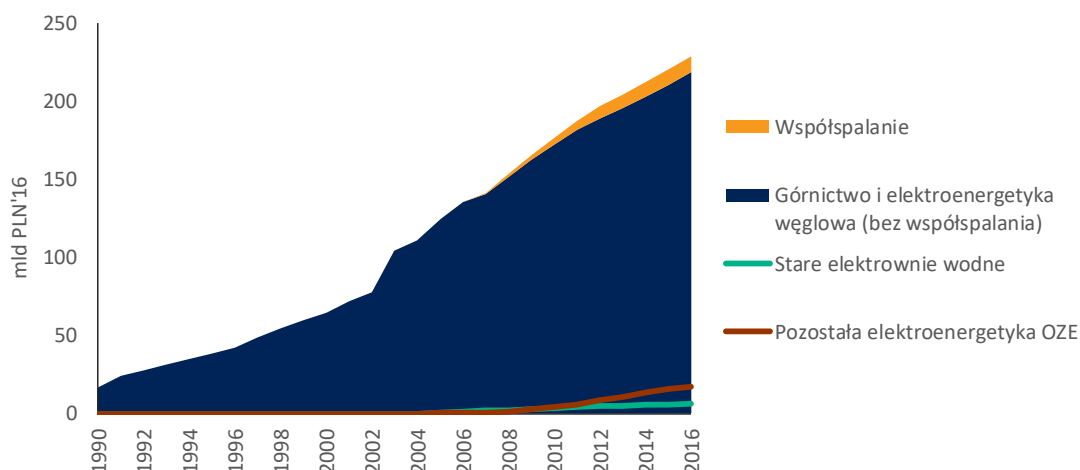
Ukryty rachunek za węgiel 2017

Streszczenie

W ostatnich latach wsparcie dla górnictwa węgla kamiennego istotnie wzrosło - wynika z aktualizacji raportu „Ukryty rachunek za węgiel” przygotowanej przez WiseEuropa. Przedstawione w opracowaniu prognozy wskazują również, że kontynuacja obecnej polityki energetycznej może prowadzić do przeznaczania ponad 150 mld zł na wsparcie dla górnictwa i energetyki węglowej do 2030 roku.

Zgodnie z obliczeniami autorów raportu, całkowite wsparcie dla górnictwa i elektroenergetyki węglowej od 1990 roku wyniosło prawie 230 mld zł (8,3 mld zł rocznie). W samym 2016 r. osiągnęło ono wartość 9,2 mld zł¹. Kwoty te nie uwzględniają kosztów zewnętrznych energetyki węglowej, które w 2016 r. wyniosły 31 mld zł. Wśród nich są m.in. ponoszone przez społeczeństwo straty zdrowotne, które nie są rekompensowane przez elektrownie.

Wykres 1. Skumulowane wsparcie dla górnictwa węglowego oraz elektroenergetyki węglowej i odnawialnej w latach 1990-2016, mld PLN'16

Źródło: opracowanie własne WiseEuropa

Roczny koszt wsparcia górnictwa oraz elektroenergetyki węglowej w 2016 r., w przeliczeniu na obywatela, wyniósł 239 zł (1045 zł z uwzględnieniem kosztów) i był zbliżony do średniego poziomu z ubiegłego ćwierćwiecza. Z tej kwoty 187 zł pochodziło z finansów publicznych, a 53 zł – z rachunków za energię. Natomiast na przestrzeni całego analizowanego okresu energetyka odnawialna otrzymywała i otrzymuje znacznie niższe wsparcie niż energetyka węglowa.

Jak wynika z szacunków WiseEuropa, wsparcie dla OZE było w latach 1990-2016 o rząd wielkości niższe od pomocy, na którą mogły liczyć górnictwo i elektroenergetyka węglowa. Po uwzględnieniu kosztów zewnętrznych „ukryty rachunek” za węgiel jest wyższy niż za OZE, także w przeliczeniu na jednostkę energii.

¹ Wszystkie wartości pieniężne podawane są w krajowej walucie w cenach stałych z 2016 r.

Tabela 1. Roczne koszty wsparcia górnictwa oraz elektroenergetyki węglowej przypadające na przeciętnego Polaka i przeciętne gospodarstwo domowe, PLN (ceny stałe z 2016 r.)

	Roczne koszty przypadające na:			
	przeciętnego Polaka		przeciętne gospodarstwo domowe	
	2016	Średnia 1990-2016	2016	Średnia 1990-2016
Opłacane z kieszeni podatnika				
Dopłaty do rent i emerytur górniczych	86	84	234	240
Koszty restrukturyzacji górnictwa	99	78	270	230
Wsparcie z funduszy europejskich	1	2	4	6
Opłacane w rachunku za energię elektryczną				
Koszty osierocone KDT	24	13	66	35
Koszty rezerwy mocy (ORM, IRZ)	17	1	45	4
Bezpłatne uprawnienia do emisji	11	34	30	95
Zielone certyfikaty - współspalanie	1	10	3	28
Opłacane utraconym zdrowiem oraz niszczeniem środowiska				
Koszty zewnętrzne (średnia z przedziału)	806	1689	2191	4936
RAZEM	1045	1910	2843	5572

Źródło: opracowanie własne WiseEuropa

Tabela 2. Roczne koszty wsparcia elektroenergetyki odnawialnej przypadające na przeciętnego Polaka i przeciętne gospodarstwo domowe, PLN (ceny stałe z 2016 r.)

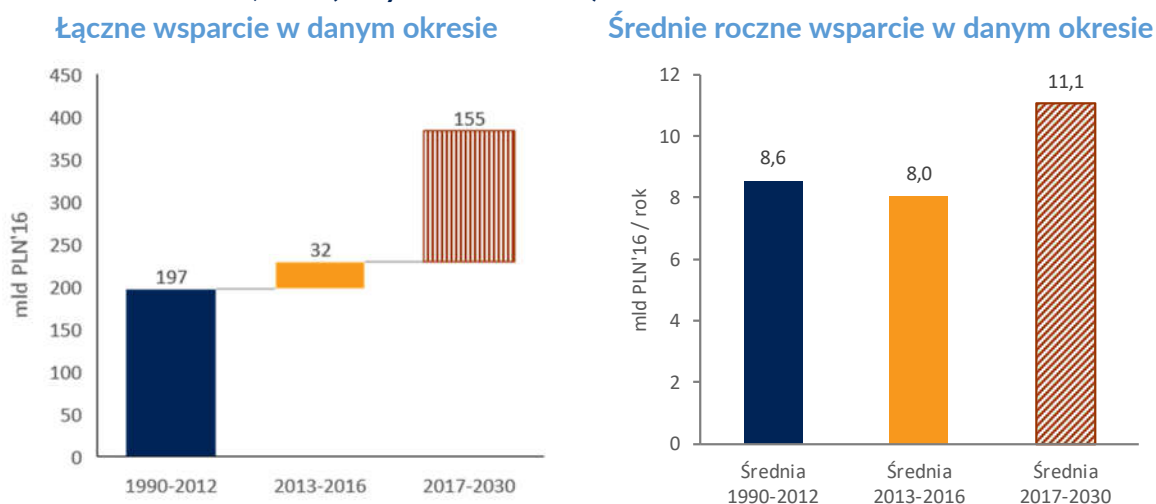
	Roczne koszty przypadające na:			
	przeciętnego Polaka		przeciętne gospodarstwo domowe	
	2016	Średnia 1990-2016	2016	Średnia 1990-2016
Opłacane z kieszeni podatnika				
Wsparcie z funduszy europejskich	3	3	8	10
Opłacane w rachunku za energię elektryczną				
Zielone certyfikaty – stare elektrownie wodne	4	6	12	16
Zielone certyfikaty – nowe OZE	35	13	94	37
Opusty dla prosumentów	0	0	1	0
RAZEM	42	23	115	63

Źródło: opracowanie własne WiseEuropa

Autorzy zauważają, że odnotowany w ubiegłej dekadzie spadek dotacji do górnictwa węgla kamiennego okazał się być wyjątkiem, wynikającym z dobrej koniunktury na globalnym rynku czarnego paliwa. Przedstawione dane wskazują, że w ostatnich latach intensywność wsparcia dla tego sektora istotnie wzrosła ze względu na kryzys, który wynika z niskiej wydajności wydobycia węgla w Polsce oraz spadku jego cen na rynkach światowych.

Raport wskazuje też, że bezpłatny przydział uprawnień z systemu EU-ETS będzie w kolejnej dekadzie jednym z kluczowych subsydiów dla polskiej energetyki węglowej. Według autorów, zmiany te wynikać będą z obecnie negocjowanej reformy systemu EU-ETS, która powinna doprowadzić do wzrostu cen uprawnień, a także wynegocjowanej przez Polskę możliwości wydłużenia mechanizmu derogacyjnego do 2030 r.

Wykres 2. Wsparcie dla górnictwa węglowego oraz elektroenergetyki węglowej (z wyłączeniem kosztów zewnętrznych) w latach 1990-2016 oraz potencjalne wsparcie w latach 2017-2030, PLN (ceny stałe z 2016 r.)

Źródło: opracowanie własne WiseEuropa

Jak wynika z prognoz WiseEuropa, średnie roczne wsparcie dla węgla w latach 2017-2030 osiągnie 11 mld zł i będzie znacznie większe niż w ubiegłym ćwierćwieczu, kiedy wyniosło 8,5 mld zł. Ponadto autorzy szacują, że utrzymanie obecnego modelu wspierania sektora wydobywczego wiąże się z łącznymi kosztami przekraczającymi 80 mld zł w latach 2017-2030. Jednocześnie subsydia na zamykanie zakładów wydobywczych zaakceptowane przez Komisję Europejską stanowią jedynie 12% tej kwoty. Większość wsparcia dla sektora obejmie kapitałowe zaangażowanie spółek Skarbu Państwa w ratowanie nierentownych spółek górniczych. Jak podkreślają autorzy raportu, jest to szczególnie ryzykowny rodzaj wsparcia. W przeciwieństwie do zatwierdzanych przez Komisję Europejską jawnych programów pomocowych przeznaczonych na łagodzenie skutków zamykania nierentownych zakładów wydobywczych – nie wyznacza on bowiem jasnej perspektywy wycofania się państwa ze wspierania branży.

Szacunki skali potencjalnego przyszłego wsparcia elektroenergetyki węglowej wskazują, że na największe środki będzie ona mogła liczyć w razie wprowadzenia rynku mocy zgodnie z obecnymi planami rządu. Umożliwi to sfinansowanie inwestycji w modernizację oraz rozbudowę mocy wytwórczych stabilizujących system energetyczny. Drugi istotny strumień środków dla polskiej energetyki zapewni mechanizm derogacyjny w ramach EU-ETS.

Według autorów publikacji rozwój sektora energetycznego w Polsce w kolejnych dekadach określić decyzje o przeznaczeniu środków z rynku mocy oraz mechanizmu derogacyjnego – łącznie ok. 70 mld zł do 2030 roku. Mogą one bowiem zostać wykorzystane albo do utrzymania status quo – sfinansowania budowy nowych elektrowni węglowych pracujących w podstawie krajowego systemu energetycznego – albo też do wsparcia dywersyfikacji polskiej energetyki poprzez inwestycje w elastyczne elektrownie, wykorzystanie potencjału wymiany transgranicznej, dynamiczny rozwój energetyki odnawialnej, a także innowacyjnych rozwiązań z zakresu zarządzania popytem na energię. Możliwa jest również reforma jednotowarowego rynku energii, która pozwoli utrzymać stabilną pracę systemu energetycznego, przy jednoczesnym dynamicznym rozwoju energetyki odnawialnej, bez wprowadzania odrębnego rynku mocy.

Tabela 3. Łączne potencjalne koszty wsparcia górnictwa oraz elektroenergetyki węglowej do 2030, mld zł w cenach z 2016 r., PLN (ceny stałe z 2016 r.)

	Suma 2017-2030
Dopłaty do rent i emerytur górniczych	41,9
Rynek mocy	38,2
Dokapitalizowanie kopalni	31,6
Bezpłatne uprawnienia do emisji	30,4
Koszty restrukturyzacji górnictwa	10,1
Koszty rezerwy mocy (ORM, IRZ)	2,1
Koszty osierocone KDT	0,5
RAZEM	154,8

Źródło: opracowanie własne WiseEuropa

Zgodnie z raportem, ostateczna wysokość wsparcia zależy będzie od kierunku polityki publicznej. Wśród możliwych rozwiązań, które pozwoliłyby na odejście od obecnego modelu rozwoju sektora energetycznego, opartego o jawne oraz ukryte subsydia dla górnictwa i energetyki węglowej, są:

- Dostosowanie skali działania górnictwa do jego rzeczywistego ekonomicznego potencjału oraz włączenie pracowników tego sektora w powszechny system ubezpieczeń społecznych.
- Przekierowanie środków przeznaczonych na modernizację krajowej elektroenergetyki na dywersyfikację miksu energetycznego, w tym na rozwój OZE.
- Ustalenie krajowych limitów emisyjności dla inwestycji finansowanych w ramach rynku mocy (jeżeli zostanie on wprowadzony), a także ze środków pochodzących z europejskiego systemu handlu emisjami EU-ETS.